

Öreg újságírók nyelvén szólva: ezzel a „blikkfangos” címmel próbálom megragadni az Olvasó figyelmét, aki átlapozza a jubileumi oldalakat.

Lapunk ünnepén persze nemcsak 1894-re emlékezünk – keveset is tudunk róla –, hanem a közben eltelt évtizedeire is. Nekem jutott az, hogy a második megindulásra emlékezhessen, mert közéje tartozom annak a néhánynak, akik az akkori beküldők közül még élnek.

1925. februárjában jelent meg az új sorozat első száma, a háborús nyomorúság némi enyhülése után. Akkor a lap szerkesztője, Faragó Andor, kiadó is volt.

Lényegében minden a lakásán készült. Közel 20 éve az azzal szemben lévő házban lakom, és szinte naponta emlegetem ottani élményeimet. Akkor már „megoldásfeldolgozóvá” léptem elő, a bejött dolgozatok előzetes elbírálójává.

Másik emlékem ebből az időből: *Vermes Miklós* – Eötvös Kollégista társam – akkoriban tanult meg biciklizni, hogy megírhasa cikkét a Lap számára „A kerékpározás mechanikájáról”. (Nagy dolog volt akkor még egy „bringa”, osztálytársaim közül csak egynek volt sajátja.)

A nálunk lakó unokabátyámmal együtt csaptunk rá az új „szórakozási lehetőségre”, és – mai kifejezéssel – átalakult a szabadidős tevékenységünk. Rögtön félretettük a sakkot, a családi társasjátékokat, színes ponyvák olvasását, még a gyorsírást is (erre valamivel korábban indult egy kis folyóirat), az alig egy éve megismert keresztrejtvényt.

Szerencsém volt a közös érdeklődésünkkel. Ma is gyakran gondolok az olyan „vidéki” beküldőkre, akik elszigetelten, nemegyszer ellenszenves környezetben írják megoldásaikat; lenézetten nyelik le az értetlen kérdéseket: „és mit nyertél vele?”

A régi Lapok feladataiból Rácz László által szerkesztett Gyakorlókönyvből megismertük a Menelaosz, Ceva, Simson, Wallace, Feuerbach neveket. Átalakult a matematikáról való összképünk. Nemcsak kiszámítandó kérdések vannak. Sok új bizonyítandó és „taglalás” is. Nehezen indultunk a mértani helyekben, a bonyolultabb szerkesztésekben. Kiderült számunkra, hogy nem mindent a görögök találtak ki, azóta is van fejlődés, sőt magunknak is jogunk van kutatni. „A” matematika nem olyan befejezett, „betanulható” valami, mint pl. a Toldi vagy az Odüsszeia.

A 3. számtól megindult a megoldások közlése. Értesítéseket kaptunk az ország hozzánk hasonló érdeklődésű fiataljairól. Az 1–2. számok 1–33. matematikai feladataira mintegy 450 megoldást olvastunk össze, az 1–16 fizikaiakról mintegy 120-at. Az a „rekord” is benne van ebben, hogy a $2^{x+1} + 4^x = 80$ egyenletre 45 dolgozat ment be, így lett az átlag 14 megoldás. Több fizikai kérdést viszont csak „részben oldott meg” 1–1 beküldő. – Ezek a kis számok annak a megértéséhez is hozzájárulnak, hogyan jelenhettek meg alig 1 hónappal a beküldés után a megoldók nevei. – Tanulságos volt olvasni, hogyan csinálták meg a „többiek” ezt vagy azt a feladatot, amit mi nem küldtünk be vagy amit tőlünk nem fogadtak el (volt ilyen is).

Még mindig emlegetek néhány tanulságos feladatot. Egy tetraéderről szólt az egyik (kisütöttük, hogy ilyenből van nem szabályos is). Két sűrű oldalon, a Pitagorasz-tételt vagy tízszer is alkalmazva „megcsináltam”, a Lapban pedig fél oldalt sem tett ki a megoldás, ábrával együtt, szépen, számolásmentesen. Egy másik feladattal – úgy látszik – az „egész ország” nem boldogult. „Kör alakú virágágy szélére 10 vörös és 5 fehér rózsatő helyezendő úgy, hogy mindig 2 és csak 2 vörös rózsatő legyen szomszédos. Hányféleképpen lehetséges?” A „Szerkesztő Postájában” olvastuk azután, hogy 21 közül 18 „megoldás” egyenes virágággal számolt. – A lehetőségek száma $10! \cdot 4!$ (több mint 87 millió). Addigra már két beküldő-társammal leveleztem, (egyiket magam kezdtem), és azon „füstölgöttünk” egymást közt, hogy ennyi elrendezéshez egyedileg ismernünk kellene valamennyi rózsatövet – mint egy mai Gül Baba, – és minden fészket is, amibe ültetni akarunk.

Telt-múlt az idő, sokat változott az iskolai tananyag is. Valaha rendszerint egybevagósággal, hasonlósággal bizonyítottunk, most szebben, gyorsabban megy transzformációkkal. A vektort csak a fizikából ismertük, azóta átjött a matematikába is, segíteni, egyszerűsíteni. Új elemek: a halmazok, a logika fogalmai. Másrészt elmaradt pl. a „kézi erővel való” négyzetgyökvonás.

Maradt-e egyáltalán valami változatlanul? Maradt! A fiatalság lelkesedése, tárgyszeretete! Kedves emlékem a közel-múltból: villamoson böngésztem a KöMaL legfrissebb számát, és egy fiatal fiú kérte: csak egy pillanatra hadd nézzem bele. Rögtön hátralapozott a fizikához. Jóval később szálltam le, mint akartam, jól esett nézni őt és beszélgetni vele. Nem változott a papír sem, ami megőrzi gondolatainkat. Nem így az írószer! A töltőtoll sokféle modernizálása után milyen kényelmesen írunk a magyar találmányú golyóstollal!

Átlendülök a jövőbe. Ajánlom a mai olvasóknak, figyeljék a zajló világ kis és nagy dolgait egyformán, hátha a 150. évfordulón majd ők emlegetik, miben vált könnyebbé a megoldó és a szerkesztő munkája. Ehhez azonban előbb – a matekhoz illően – biztosítani kell az egzisztenciát: biztosra veszem, hogy akkor is lesz magyar nyelven valamilyen folyóiratunk, és élni, virágozni fog a tárgyaink iránti érdeklődés, szeretet.

Verne Gyula jövő-elképzelései, találmány-igényei jórészt megvalósultak, újakat „adaptálok” helyükbe. A szerkesztőségben minden gyakorlat, feladat (matematika, fizika) részére lesz egy fax, saját hívószámmal, erre is be lehet majd küldeni a megoldásokat. A gép válaszol, (egy mai kalandfilm számítógépes beszélő autójának „szavaival” élve) pl. Kösz, Pajtás, egy óra múlva újra hívhatsz a pontszámodért, vizlát.

Egy másik gép tárgykörök és más szempontok szerint nyilvántartja a megoldásokat, vagy 10 évre visszamenően. Lehívhatók, megrendelhetők a régi számok.

A mesében hármat szokás kívánni. A harmadik kívánságomat átengedem az Olvasónak!

Bakos Tibor

A lap jubileuma alkalmából a következő megoldatlan problémákat bocsátotta rendelkezésünkre. – ld. Erdős Pál feladatai